

MONUMENTA GLAGOLITICA ARCHIDIOECESIS IADERTINAE
Vol. I do XVII

Monumenta glagolitica archidioecesis Iadertinae predstavlja tiskani niz glagoljskih spomenika Zadarske nadbiskupije, a svaka matica sadrži faksimil pojedinog kodeksa, latiničnu transliteraciju te stručnu interpretaciju.

Nakon Tridentinskog koncila (1548. – 1563.) počinju se voditi matične knjige kao evidencije o činjenicama krštenja (rođenja), sklapanja braka i smrti. U Zadarskoj se nadbiskupiji matične knjige počinju voditi neposredno nakon Tridentinskog koncila. U Olibu i Silbi matične knjige vode se već od 1565. godine. Po župama su se morale voditi i knjige bratovština (madríkule) te njihove popratne knjige računa i razni popisi i druge evidencije.

Pisci glagoljskih matica, madrikula i knjiga računa bratovština su svećenici glagoljaši. Pisanje im je uglavnom čitko, a unos podataka opisan. Tako je bilo do 1815./16. godine kada državna vlast uvodi tabelarne matice.

Pokretanje niza *Monumenta glagolitica archidioecesis Iadertinae* značajan je događaj u istraživanju glagoljaštva zadarskog kraja. Dosad je tiskano 17 volumena (19 knjiga) u kojima su se znanstveno i stručno obradili glagoljski kodeksi iz različitih dijelova Zadarske nadbiskupije.

U nastavku slijedi kratki prikaz svake dosad tiskane knjige.

Vol. I

GLAGOLJSKA MATICA UMRLIH ŽUPE SV. ROKA U BIBINJAMA 1713. – 1825., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2010., XXII, 109 str. (144 str.)

Glagoljska matična knjiga umrlih u Bibinjama sadrži upise za 711 osoba. Matica je do 31. svibnja 1802. godine pisana glagoljskim kurzivom, a nakon toga latinicom. Spominju se 19 svećenika koji su vršili upise u maticu. Upis u matice umrlih vrši se prema mjestu smrti, postoje upisi gdje je mjesto smrti i mjesto ukopa nepoznato te oni kad je osoba umrla izvan svoje župe. U upisima gdje je poznato mjesto smrti i ukopa upis se vrši prema prebivalištu umrlog. U matici se nalaze i osobe koje su umrle izvan sela, a bile su upisane u ovu maticu umrlih.

Predgovor i transliteraciju napravio je mons. dr. sc. Pavao Kero, a maticu je analizirala, kao i uredila *Kazalo imena* dr. sc. Grozdana Franov Živković. Matična knjiga ima 206 stranica, a nalazi se u Nadbiskupskom arhivu u Zadru.

Vol. II

GLAGOLJSKA MATICA VJENČANIH ŽUPE SV. ROKA U BIBINJAMA 1714. – 1825., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2010., XXXIX, 48 str. (73 str.)

Matična knjiga vjenčanih bibinjske župe sv. Roka od 1714. – 1825. restaurirana je i uvezena, ima 94 stranice, ispisana je kurzivnom glagoljicom, a od 1800. do 1825 latinicom. Čuva se u Nadbiskupskom arhivu u Zadru i ima 190 upisanih vjenčanja. U matici se spominju 16 župnika, 17 pomoćnika župnika, 3 biskupa i 4 službenika središnjih crkvenih ustanova.

Predgovor je napisao dr. sc. Pavao Galić, a analizu, kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi dr. sc. Grozdana Franov Živković. Tekst je transliterirao mons. dr. sc. Pavao Kero koji je ujedno napisao i biografije svećenika. Matična knjiga nalazi se u Nadbiskupskom arhivu u Zadru.

Vol. III

GLAGOLJSKA MATICA KRŠTENIH ŽUPE SV. ROKA U BIBINJAMA 1713. – 1825., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2010., XLII, 178 str. (220 str.)

Za župu Bibinje nisu sačuvane matične knjige prije 1713. godine. U maticu krštenih zapisani su nadnevak i mjesto krštenja, ime župnika (svećenika), ime i spol djeteta, ime i prezime oca i majke, u nekim slučajevima i majčino rođeno prezime, mjesto odakle su roditelji ako se ne poklapa s mjestom krštenja djeteta te imena i prezimena i prebivalište kumova. Glagoljska matica krštenih bibinjske župe ima 354 stranice i ispisana je kurzivnom glagoljicom do 1805. godine (dalje latinicom). U matici krštenih upisano je 1086 djece. Matična knjiga župe u Bibinjama predstavlja prvorazredan izvor za proučavanje jezika i kurzivnoga glagoljskog pisanja te životne svakodnevice Bibinjaca, nastajanje prezimena, društveno-gospodarsku povezanost s drugim naseljima. U matici se spominju 34 svećenika glagoljaša.

Predgovor je napisala akademkinja Anica Nazor, maticu je analizirala dr. sc. Grozdana Franov Živković, koja je ujedno uredila kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi. Transliteraciju i biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero, a kazalo imena uredila je Marija Kero. Original se čuva u Nadbiskupskom arhivu u Zadru.

Vol. IV/1

PET GLAGOLJSKIH MATICA KRŠTENIH ŽUPE UZNESENJA BDM NA OLIBU 1565. – 1668., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2011., XXVII, 130 str. (154 str.)

Olipska matična knjiga krštenih najstarija je matična knjiga u Zadarskoj nadbiskupiji. Odmah po završetku Tridentinskog koncila na Olibu su se počele voditi matice krštenih. U ovoj knjizi obrađeno je više matice krštenih: I. knjiga (5. 12. 1565. – 12. 3. 1613.); II knjiga (14. 1. 1635. – 15. 10. 1650); III knjiga (10. 2. 1650. – 17. 12. 1666.); IV knjiga (20. 12. 1666. – 26. 6. 1668.); V knjiga (10. 2. 1652. – 3. 4. 1668.). Pisci matice su svećenici glagoljaši, a spominje ih se 35. Svi svesci čuvaju se Državnom arhivu u Zadru.

Predgovor je napisao dr. sc. Pavao Galić, analizu matice donosi dr. sc. Grozdana Franov Živković, a transliteraciju i biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi uredila je Marija Kero. Originali se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. IV/2

GLAGOLJSKA MATICA KRŠTENIH ŽUPE UZNESENJA BDM NA OLIBU 1743. – 1805., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2012., XXVI, 198 str. (214 str.)

Ova knjiga prikazuje šestu olipsku glagoljsku matičnu knjigu krštenih. Matica je do 29. ožujka 1797. pisana kurzivnom glagoljicom, a nakon toga latinicom. Cijeli tekst matice pisan je jednakim (malim) slovima, nema naznake pisanja velikim slovima, u većem dijelu knjige nema uporabe interpunkcija. U matici se spominje 27 svećenika. Matica je vrlo dobro sačuvana, čitljiva i ima 198 stranica. Čuva se u Državnom arhivu u Zadru.

Predgovor je napisao dr. sc. Pavao Galić, analizu matice donosi dr. sc. Grozdana Franov Živković, a transliteraciju i biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi uredila je Marija Kero. Original matične knjige nalazi se u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. V

TRI GLAGOLJSKE MATICE UMRLIH ŽUPE UZNESENJA BDM NA OLIBU 1613. – 1771., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2011., XXVIII, 152 str. (125 str.)

U petom volumenu obrađene su tri matice umrlih otoka Oliba. Prva obuhvaća razdoblje od 15. 3. 1613. do 10. 10. 1650., druga od 20. 2. 1649. do 16. 6. 1668.

i treća od 14. 6. 1716. do 22. 11. 1771. Dakle, olipska matica umrlih počela se voditi 1613. godine i kao takva predstavlja značajan spomenik glagoljske baštine zadarskog kraja. Upisi u matice umrlih vršile su se po smrti. Mjesto smrti poklapa se s mjestom ukopa, osim u jednom slučaju kada je osoba umrla na Silbi, a ukopana na Olibu. Postoje upisi gdje su mjesto smrti i ukopa nepoznati, a to se odnosi uglavnom na utopljenike, zatim postoje slučajevi da je osoba umrla izvan Oliba i u tom mjestu pokopana. U maticama se spominje 48 svećenika. Obradene su 3 matice umrlih, a sve su pisane glagoljskim kurzivom. Matice se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru.

Predgovor knjizi napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu matica donosi dr. sc. Grozdana Franov Živković, a transliteraciju i biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena i popis manje poznatih riječi uredila je Marija Kero. Matične knjige nalaze se u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. VI/1

ČETIRI GLAGOLJSKE MATICE VJENČANIH ŽUPE UZNESENJA BDM NA OLIBU 1566. – 1681., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2011., XXIV, 89 str. (108 str.)

U ovoj knjizi obrađene su četiri glagoljske matice vjenčanih otoka Oliba: matica vjenčanih od 1566. do 1613. godine; matica vjenčanih od 1613. do 1650. godine; matica vjenčanih od 1649. do 1680. godine; matica vjenčanih od godine 1671. do 1681. Prve tri matice vjenčanih uvezene su u jednu knjigu zajedno s maticom krizmanih (1618. – 1663.) i onom umrlih (1613. – 1650.). Sve se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru. Prva matica sadrži i popis krizmanih iz 1605. i 1612. godine te pričešćenih za razdoblje 1595. – 1612. Matice obuhvaćaju razdoblje od 115 godina u kojem je sklopljeno 346 crkvenih brakova, u prosjeku 3 godišnje. Sve matice pisane su kurzivnom glagoljicom, osim nekoliko zapisa bosančicom. U maticama se spominje 29 svećenika.

Predgovor ovom izdanju napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu matica donosi dr. sc. Grozdana Franov Živković, a transliteraciju i biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi uredila je Marija Kero. Matice se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. VI/2

GLAGOLJSKA MATICA VJENČANIH ŽUPE UZNESENJA BDM NA OLIBU 1730. – 1821., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2012., XXII, 90 str. (106 str.)

Od 1730. do 1821. godine zapisano je 334 vjenčanja, od čega je 20 supružnika bilo iz drugih župa, najčešće se radi o bližim otocima. Čak je 47 brakova bilo povezano rodbinskom linijom, a zapisani su slučajevi gdje su supružnici lagali o srodstvu da ne bi morali tražiti dopuštenje za sklapanje braka. Matica je do 1785. pisana glagoljskim kurzivom. Nakon 1785. do 1796. izmjenjuju se upisi na glagoljici i latinici. U nekim dijelovima matice svećenici u latiničnim upisima koriste glagoljska slova i obrnuto. Pri kraju knjige postupno se prelazi s glagoljskog pisma na latinicu. Cijeli tekst matice pisan je jednakim (malim) slovima, ne postoje naznake pisanja velikih slova, a u većem dijelu knjige nema upotrebe interpunkcije. U matici se spominje 20 svećenika.

Predgovor je napisao dr. sc. Pavao Galić, analizu matice uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a transliteraciju i biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Matica se čuva u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. VII

BIOGRADSKA GLAGOLJSKA MADRIKULA BRATOVŠTINE OD UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE 1720. – 1841., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2012., LIV, 157 str. (117 str.)

Madrikula Bratovštine od Uznesenja Blažene Djevice Marije jedina je sačuvana madrikula neke bratovštine iz crkve svete Stošije u Biogradu te je značajan glagoljski spomenik i od velike važnosti za proučavanje života biogradskog stanovništva u 18. i 19. stoljeću. Svećenička bratovština u Biogradu osnovana je 15. kolovoza 1720. godine. U madrikuli su spomenute i još dvije biogradske bratovštine s kojima je ova bratovština surađivala. Madrikula je pisana kurzivnom glagoljicom, a manjim dijelom latinicom. Pisari su bili svećenici (u madrikuli ih je zapisano 129), članovi bratovštine, vjerojatno župnici (*parohijani*) crkve svete Stošije u Biogradu. U tiskanom izdanju madrikule na 157 stranica prikazan je faksimil madrikule, a na 98 stranica može se pročitati transliterirani tekst.

Predgovor biogradskoj madrikuli napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, transliteraciju Milan Perović, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Original se čuva u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. VIII

MADRIKULA BRATOVŠTINE SV. PETRA I SV. IVANA KRSTITELJA U TINJU I BUBNJANIMA 1723. – 1767., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2012., XVII, 24 str. (31 str.)

Madrikula Bratovštine sv. Petra i sv. Ivana Krstitelja danas se nalazi u Zavičajnom muzeju u Biogradu. To je tek dio madrikule jer su sačuvane samo 24 stranice. U potpunosti su zapisane godine od 1726. do 1729., od 1723. do 1725., 1746. i 1747. Premda nije potpuna, madrikula svjedoči o teškoj prošlosti ravnokotarskih naselja te o uporabi glagoljice u svakidašnjem životu. Zadatak bratovštine je njegovanje pobožnosti i moralnih vrijednosti braće te humanitarno, gospodarsko i kulturno djelovanje. U madrikuli se spominje 9 svećenika župe Tinj i Bubernjane. U tiskanom izdanju madrikule na 24 stranice prikazan je faksimil madrikule te na 20 stranica transliterirani tekst.

Predgovor tinjskoj madrikuli napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu i transliteraciju matice uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero.

Vol. IX

GLAGOLJSKA MATICA VJENČANIH 1623. – 1711., GLAGOLJSKA MATICA UMRLIH 1698. – 1753. ŽUPE SV. LOVRE U KALIMA, priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2012., XLIII, 102 str. (97 str.)

Za mjesto Kali sačuvane su samo tri glagoljske matične knjige (vjenčanih, umrlih, krštenih), jedna knjiga godina te nekoliko madrikula kaljskih bratovština. U ovom svesku prikazane su dvije matične knjige vjenčanih i umrlih. Matične knjige kaljske župe vode se od 1623. godine kad Kali postaje samostalna župa, odnosno kad se odvaja od kukljičke župe. Matična knjiga vjenčanih prva je matična knjiga samostalne župe Kali. Osim te glagoljske matice vjenčanih, postoji i latinički sveščić koji se nalazi u glagoljskoj matici krštenih (Kali 1813. – 1815.), gdje su upisani kršteni, vjenčani i umrli. Od 1623. do 1711. upisano je 137 vjenčanja, a u matici vjenčanih spominje se 15 svećenika. U matici umrlih upisano je 279 osoba, a spominje se i 14 svećenika. Osnova upisa bilo je trajno prebivalište osoba, tj. Kali.

Predgovor devetom svesku napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu i transliteraciju matica uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Originali se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. X

GLAGOLJIČNI DIO MADRIKULE BRATOVŠTINE BLAŽENE GOSPE OD ZAČEĆA U BIBINJAMA 1710. – 1892., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2013., XXXI, 55 str. (56 str.)

Madrikula Bratovštine Blažene Gospe od Začeca u Bibinjama pisana je latinicom i glagoljicom, a obrađen je samo dio koji je pisan na latinici, odnosno od stranica 17 do 70. Na prvoj stranici nalazi se dio popisa članova bratovštine dok velik dio nedostaje kao i prve stranice s *kapitalima* bratovštine. Iz ostataka se može zaključiti ponešto o pravilima bratovštine, kada je održavana godišnja skupština i da su u radu sudjelovali i laici i svećenici.

Madrikula je pisana kurzivnom glagoljicom do 1805. godine s ponekim upisom na latinici na hrvatskom ili talijanskom jeziku, a nakon toga samo latinicom. U glagoljskom dijelu madrikule spominju se imena 14 svećenika koji su u to vrijeme bili župnici ili su sudjelovali u radu madrikule.

Predgovor desetom volumenu napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu madrikule uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, dok je biografije svećenika priredio mons. dr. sc. Pavao Kero. Transliteraciju madrikule, kazalo imena i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Madrikula se čuva u Arhivu Zadarske nadbiskupije.

Vol. XI

GLAGOLJSKA MATICA KRŠTENIH ŽUPE SV. LOVRE U KALIMA 1683. – 1825., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2013., XXXIV, 164 str. (276 str.)

Matična knjiga kaljske župe počinje bilješkom don Stipana Vitulića 10. kolovoza 1683. godine. On tad zapisuje kako je na taj dan bio župnikom 5 godina, dok je njegov stric don Jadre Vitulić prije njega bio župnikom 40 godina i 5 dana. Matica obuhvaća razdoblje od 142 godine te ima 1553 upisa. Velik je broj krštenih, tj. rođenih, a uz njih je zapisan velik broj osoba uključenih u kaljski život npr. roditelji krštenika, katkad se spominju i djedovi te kumovi i župnici/svećenici. Matica obiluje i drugim podacima, npr. o zanimanju mještana i kumova, imenima seoskih poglavara ili društvenom statusu pojedinih osoba. U Matici su zapisana i mjesta iz bliže i daljnje okolice, čak i iz inozemstva, što ukazuje na veze Kaljana s svijetom. Nekoliko je upisa na latinskom i talijanskom jeziku. Spominju se 43 svećenika, od kojih su 33 rođeni u Kalima.

Predgovor kaljskoj matici napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu matice i transliteraciju uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta

i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Original matice čuva se u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. XII

GLAGOLJSKA MADRIKULA BRATOVŠTINE SS. KUZME I DAMJANA U POLAČI 1711. – 1808., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2013., XXV, 123 str. (88 str.)

Madrikula ss. Kuzme i Damjana u Polači nije potpuna, nedostaju podatci za godinu 1728. i 1729. te za desetljeće od 1738. do 1748. godine. Rukopis se danas čuva u Zavičajnom muzeju u Biogradu, a predstavlja jedan od rijetkih kodeksa sačuvanih na području Ravnih kotara. Bratovština je utemeljena (ili obnovljena) 11. siječnja 1711. godine za župnikovanja don Vice Mancinija. Kapitule je napisao pašmanski kapelan don Jure Ljubanović. Madrikula je pisana kurzivnom glagoljicom i latinicom, ima 134 stranice, nedostaje prvih 16 stranica, a spominju se imena petnaestorice župnika Polače. Knjiga započinje 1711. godinom, a završava 1808. U tiskanom dijelu madrikule prikazan je faksimil na 123 stranice te na 76 stranica transliterirani tekst.

Predgovor polačkoj madrikuli napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu madrikule uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Transliteraciju madrikule, kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero.

Vol. XIII

GLAGOLJSKI KVATERAN ŽUPE SV. ANTE U RADOŠINOVCIMA 1784. – 1795., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2013., XXII, 62 str. (61 str.)

Od glagoljskih kodeksa iz sela Radošinovci ostao nam je kvateran Bratovštine sv. Ante Padovanskog, jedan list matice krštenih i oporuka Rade Milakovića iz Radošinovaca napisana 27. svibnja 1714. godine. Knjiga je pisana kurzivnom glagoljicom. Pisar kvaterana bio je radošinovački župnik Bože Končić, Saljanin. Kvateran govori o sudcima bratovštine, o raznim kupoprodajnim ugovorima, dugovima, računima te drugim svakodnevnim poslovima. Original se čuva u Arhivu Zadarske nadbiskupije.

Predgovor trinaestom svesku napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu i transliteraciju kodeksa uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero.

Vol. XIV

TRI GLAGOLJSKE MATICE KRŠTENIH ŽUPE SV. TOME U TKONU 1613. – 1821., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2013., XXXVIII, 154 str. (244 str.)

Sigurno je postojalo više matičnih knjiga krštenih tkonske župe, no do danas su sačuvane samo tri. Matice su oštećene, u drugom svesku nedostaju stranice dok je treća matica većim dijelom pisana latinicom. Iz matica se mogu iščitati privatni i poslovni odnosni žitelja tkonske župe te prezimena kumova i roditelja. Prvi svezak obuhvaća razdoblje od 3. 5. 1613. do 15. 5. 1650 godine, drugi svezak odnosi se na razdoblje od 10. 1. 1666 do 2. 2. 1813., a treći na razdoblje od 21. 6. 1812. do 22. 4. 1844. U maticama se spominje 52 svećenika koji su se brinuli duhovnom životu svećenika.

Predgovor tkonskim maticama napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu matica uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Transliteraciju matica, kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Originali matica čuvaju se u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. XV

GLAGOLJSKE MATICE KRŠTENIH I VJENČANIH ŽUPE GOSPE OD RUŽARIJA U GRUSIMA 1613. – 1824., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2014., XXXV, 73 str. (97 str.)

Ravnokotarsko selo Grusi više ne postoji, danas je to selo Briševo dok se toponim Grusi i dalje javlja kao dio sela Briševa. Sačuvane su tri glagoljske matice vjenčanih (1613. – 1630., 1630. – 1646., 1765. – 1824.), jedna glagoljska matica krštenih (1631. – 1646.) i dio glagoljskoga godara. U maticama krštenih i vjenčanih spominje se 27 svećenika. U glagoljskom godaru župe Grusi sačuvani su samo upisi za vrijeme od 11. veljače do 9. travnja. Ne postoje matične knjige vjenčanih od 1646. do 1765., ni one krštenih od 1646. do 1824. Nisu sačuvane ni matice umrlih.

Predgovor petnaestom svesku napisao je dr. sc. Pavao Galić, analizu matica uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, transliteraciju Svetko Ušalj, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Matice se čuvaju se u Arhivu Zadarske nadbiskupije.

Vol. XVI

GLAGOLJSKA MATICA KRŠTENIH ŽUPE OBRAĆENJA SV. PAVLA APOSTOLA U KUKLJICI 1731. – 1762., priredio Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Zadar, 2014., XXIII, 70 str. (116 str.)

Matica krštenih Župe Obračanja s. Pavla u Kukljici (1713. – 1762.) počinje nadnevkom 6. kolovoza 1731., a završava 12. rujna 1762. godine. Matične knjige krštenih prije i poslije tih datuma nestale su, kao i sve matične knjige vjenčanih i umrlih. Matica je u cijelosti pisana kurzivnom glagoljicom. U matici se spominje 22 svećenika koji su uglavnom iz Kukljice, samo su dvojica iz Sutomišćice, jedan iz Sali i jedan iz Velog Iža iz čega se može zaključiti kako Kukljica ima bogatu glagoljašku prošlost.

Predgovor šesnaestom svesku napisao je dr. sc. Ivica Vigato, analizu matica uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, transliteraciju Milan Perović, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Matica se čuva u Državnom arhivu u Zadru.

Vol. XVII

GLAGOLJSKE MATICE UMRLIH ŽUPE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PAŠMANU 1606. – 1825., urednici Josip Faričić, Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2015., LII, 139 str. (238 str.)

U ovom izdanju obrađene su četiri matice umrlih Župe Rođenja B. D. Marije u Pašmanu: *Matica umrlih 1606. – 1679.*, *Matica umrlih 1607. – 1612.*, *Matica umrlih 1607. – 1612.* i *Matica umrlih 1686. – 1853.* Prva pašmanska matica sadrži ne samo upise umrlih koji su rodом iz Pašmana već i onih koji su iz okolnih mjesta a pokopani su u Pašmanu. U dvije glagoljske matice koje se odnose na razdoblje od 1607. do 1612. upisane su osobe koje su umrle od neke zarazne bolesti, najvjerojatnije kuge. Matice su pisane čitljivim rukopisom, kurzivnom i polukurzivnom glagoljicom, jednakim malim slovima bez interpunkcije. U maticama se spominje 56 svećenika.

Zbog obilja podataka pašmanske matice umrlih izvanredan su izvor za proučavanje života stanovništva pašmanskog kraja od kraja 17. do 19. stoljeća.

Predgovor sedamnaestom svesku napisao je mons. dr. sc. Pavao Kero, analizu matica uradila je dr. sc. Grozdana Franov Živković, a biografije svećenika priredio je mons. dr. sc. Pavao Kero. Transliteraciju matica, kazalo imena, kazalo mjesta i popis manje poznatih riječi donosi Marija Kero. Originali matica čuvaju se u Državnom arhivu u Zadru.

Izdavač prvih osamnaest svezaka ovoga glagoljskog niza je *Stalna izložba crkvene umjetnosti (SICU)*, dok je izdavač devetnaestog sveska, uz SICU, i Sveučilište u Zadru. Urednik prvih osamnaest svezaka je mons. dr. sc. Pavao Kero, a urednik zadnjeg sveska, uz mons. dr. sc. Pavla Kera, je i prof. dr. sc. Josip Faričić. Kao recenzenti javljaju se akademkinja Anica Nazor, doc. dr. sc. Ivica Vigato, a u posljednjem izdanju i prof. dr. sc. Slavko Kovačić. Grafičko oblikovanje svih svezaka uradio je dr. sc. Pavao Galić (koji je umro dana 31. ožujka 2014.), dok je lektorica posljednje knjige sestra benediktinka Blaga Bunčuga, prof. Predgovore su pisali dr. sc. Pavao Galić, mons. dr. sc. Pavao Kero, akademkinja Anica Nazor i doc. dr. sc. Ivica Vigato. Sve kodekse analizirala je dr. sc. Grozdana Franov-Živković, dok je biografije župnika i svećenika izradio mons. dr. sc. Pavao Kero. Tekstove su transliterirali mons. dr. sc. Pavao Kero, dr. sc. Grozdana Franov-Živković, Marija Kero, Milan Perović i Svetko Ušalj, prof. Kazala imena, mjesta i popise manje poznatih riječi i oblika u svim izdanjima, osim prva dva, uradila je Marija Kero.

Ovaj niz nastavak je djelovanja don Vlade Cvitanovića koji je 1949. objavio prvi popis te počeo popisivati glagoljske kodekse na zadarskom području. Njegov rad popisivanja, prikupljanja i obnove glagoljskih kodeksa i drugih dokumenata je nastavio mons. dr. sc. Pavao Kero. Ovaj niz samo je nastavak ovoga velikog i za hrvatsku kulturu značajnog pothvata.

Iz 19 dosad izdanih svezaka (17. volumena) niza *Monumenta glagolitica archidioecesis Iadertinae* mogu se iščitati različiti podaci o podrijetlu te svakodnevnom životu ljudi zadarske nadbiskupije. Dosad tiskani svesci nisu samo glagoljski spomenici prošlosti ljudi zadarskog kraja, već su i svojevrsna svjedočanstva stradavanja ravnokotarskih sela za mletačko-turskih ratova. Važno je istaknuti prisebnost župnika koji su u ključnim trenutcima prepoznali opasnosti te stoljećima čuvali i sačuvali matične knjige od uništenja i zaborava.

Upravo zbog činjenice da su mnogi vrijedni glagoljski dokumenti s područja Zadarske nadbiskupije nepovratno uništeni u vihoru povijesnih zbivanja, ovaj glagoljski niz čini iznimno značajnim i vrijednim doprinosom cjelokupnoj hrvatskoj kulturnoj baštini.

Zbog toga nas je prošle godine i zatekla vijest o smrti grafičkog urednika svih izdanja niza dr. sc. Pavla Galića (Zadar, 31. 1. 1931. – Zadar, 31. 3. 2014.). Po struci knjižničar i filolog od 1954. do 1989. godine, tj. do umirovljenja, bio je zaposlen u zadarskoj Znanstvenoj knjižnici. Na temelju arhivskih istraživanja napisao je brojne knjige i članke, sveukupno 300 naslova. Nemjerljiv je njegov doprinos izdanjima *Monumente glagolitice archidioecesis Iadertinae*: od oblikovanja naslova do grafičkog oblikovanja i nadahnutih predgovora. Svakako treba spomenuti

njegov stalan napor i brigu da izdanja u ovom prikazu predstavljenih monografija budu na zavidnoj bibliotekarskoj i znanstvenoj razini.

Mate Bobanović